

Οι άντρες δεν κλαίνε – επί ποινή θανάτου

Της Κικής Σταματόγιαννη

Με αφορμή τη δίκη των «9» που κατηγορούνται για τις σωματικές βλάβες και τον εκφοβισμό κατά του Βαγγέλη Γιακουμάκη

Στις 8 Φλεβάρη ξεκίνησε η δίκη των εννέα φοιτητών, οι οποίοι κατηγορούνται για τις σωματικές βλάβες και τον εκφοβισμό που ασκούσαν στον 20χρονο Βαγγέλη Γιακουμάκη στην Εστία της Γαλακτοκομικής Σχολής Ιωαννίνων. Στις 15 Μαρτίου 2015 και μετά από εξαφάνιση 35 ημερών είχε βρεθεί νεκρό το σώμα του φέροντας σημάδια από μαχαίρι. Ωστόσο, η δικογραφία της ανθρωποκτονίας παραμένει εκκρεμής. Στόματα κλειστά, προσπάθεια συγκάλυψης, εμπλοκή πολιτευτή της Δεξιάς υπέρ ενός από τους κατηγορούμενους, αθώωση μέχρι στιγμής του διευθυντή και της υπεύθυνης της Σχολής. «Αθώοι όλοι σε μια χώρα των αθώων...».¹

Συχνότατα, όμως, η αλήθεια γράφεται στους τοίχους: «Δολοφονημένος από λεβέντες». Ο Γιακουμάκης δεν ήταν «Κρητίκαρος λεβέντης», όπως οι εννιά κατηγορούμενοι. Δεν ήταν επιθετικός και βίαιος. Δεν είχε μονίμως λυμένο το ζωνάρι του για καβγά. Δεν ήταν μάτσο, μάγκας και νταής. Δεν χτυπούσε δυνατά το χέρι στο τραπέζι. Δεν έλυne τις διαφορές του με βία. Διατυπωμένο αλλιώς: Δεν ήταν όλα όσα ένα μεγάλο μέρος της κοινωνίας θα περίμενε από έναν άντρα να είναι.

Οι κατηγορούμενοι το μόνο που είχαν να σχολιάσουν στην απολογία τους στον ανακριτή -σε σχέση με τα βασανιστήρια που ασκούσαν στον Βαγγέλη Γιακουμάκη- ήταν ότι επρόκειτο για «αγορίστικα παιχνίδια». Πειράγματα, που τα συνηθίζουν μεταξύ

τους «τα αγόρια». Τι περιλάμβαναν, αλήθεια, αυτά τα παιχνίδια; «(...) χρησιμοποιούσαν ένα ύφασμα σαν θηλιά γύρω από το λαιμό του και τον έσερναν στους διαδρόμους, τον έδεναν σε καρέκλα, τον χτυπούσαν πολλοί μαζί, τόσο με τα χέρια όσο και με τη βούρτσα που γυαλίζουν τις μπότες, τύλιγαν με κολλητική ταινία το κεφάλι του και τον χτυπούσαν στα γεννητικά όργανα, του προκαλούσαν παροδική ασφυξία, τον κλείδωναν με τη βία για ώρες στη ντουλάπα, του πετούσαν κέρματα για να τραγουδήσει μέχρι να τον απελευθερώσουν, έριχναν πάνω του καυτό νερό, τον κρέμασαν για αρκετή ώρα από το παράθυρο του δεύτερου ορόφου της Σχολής». Αθώα αγορίστικα παιχνίδια...². Κι, όμως, έχουν το θράσος οι δικηγόροι κάποιων από τους κατηγορούμενους να προβαίνουν γραπτώς στην προκλητική δήλωση υπερασπιζόμενοι τα παιδιά των «άριστων οικογενειών»: «το πραγματικό μπούλινγκ το έχουν υποστεί τόσο οι ίδιοι όσο και οι οικογένειές τους, από την ώρα που έγινε γνωστή η ατυχής ποινική εμπλοκή τους».

«Αίμα θηλάζει κι η Ελλάδα κι η ζωή μας Μα οι εχθροί μας πίνουν μόνο αγιασμούς³»

Μπορεί να σοκάρει η σκληρότητα των περιγραφών, δεν είναι όμως καθόλου ανοίκεια στις περισσότερες και τους περισσότερους η αντίληψη περί του κυρίαρχου αρσενικού στερεότυπου. Ένα έμφυλο μοντέλο -κοινωνικά κατασκευασμένο- για να επιβάλλεται και να ελέγχει χρησιμοποιώντας βία. Χωρίς να εκδηλώνει το παραμικρό συναίσθημα ή αδυναμία. Υποτιμά βαθιά τις γυναίκες και κάθε έννοια που -κακώς- έχει συνδεθεί αποκλειστικά με αυτές: Την τρυφερότητα, την υποχωρητικότητα, την υπομονή, την ευγένεια. Έχει ιδιοκτησιακή αντίληψη για τα σώματα άλλων (γυναικών ή μη κυρίαρχων αρσενικών): Του ανήκουν και μπορεί να ασκεί έλεγχο πάνω τους. Μπορεί να τα παραβιάζει, να τα τραυματίζει, να τα ευτελίζει, να τα βιάζει. Μπορεί ασφαλώς και να σκοτώνει.

Το σύστημα εκπαιδεύει από νωρίς τους ανθρώπους στους έμφυλους ρόλους, που καλούνται να υποδυθούν στο υπόλοιπο της ζωής τους.

Είμαστε, γινόμαστε, αυτό που κάνουμε με συστηματικό τρόπο καθημερινά. Με τελετουργικές επαναλήψεις καλούμαστε να επιτελούμε το φύλο μας. Να υποδυόμαστε τους ρόλους που κατασκευάστηκαν με τρόπο τέτοιο, ώστε τα όρια να μην παραβιάζονται και η κοινωνία να παραμένει διαιρεμένη. «Το φύλο είναι το επαναλαμβανόμενο στυλιζάρισμα του σώματος, ένα σύνολο επαναλαμβανόμενων πράξεων μέσα σε ένα άκρως άκαμπτο ρυθμιστικό πλαίσιο»⁴ υπογραμμίζει η Τζούντιθ Μπάτλερ, υπενθυμίζοντάς μας μία από τις πιο καίριες συνεισφορές της κουίρ θεωρίας. Η συχνή επανάληψη προσδίδει τελικά μια επίφαση κανονικότητας, εξοπλισμένη με ισχύ φυσικού νόμου.

Αιώνες τώρα, η ανθρωπότητα «εκπαιδεύεται» στην αντίληψη της κατωτερότητας των γυναικών. Στην ανικανότητά τους να σταθούν χωρίς τους ισχυρούς και αυτάρκεις άντρες. Εγκλωβισμός σε ρόλους που καταδυναστεύουν. Τα αγόρια πρέπει να είναι σκληρά, επιθετικά, δραστήρια και δυναμικά. Τα κορίτσια -απεναντίας- καλούνται να είναι τρυφερά, χαριτωμένα, υπομονετικά και υπάκουα. Τα αγόρια πρέπει να στηρίζονται στη δύναμή τους και να επιβάλλονται με τη βία. Εκπαιδεύονται να «χτυπούν τη γροθιά τους στο τραπέζι». Ίσως γιατί αργότερα μπορεί να κληθούν να τη δοκιμάσουν απέναντι σε ένα ανθρώπινο σώμα. Σε ένα θηλυκό ή/και σε ένα -όχι αρκετά παραδοσιακά αρρενωπό- ανδρικό σώμα. Απέναντι σε ανθρώπους που τους θεωρούν αδύναμους, ευάλωτους και φοβισμένους. Απέναντι σε ανθρώπους που βρίσκονται στο έλεός τους: φτωχούς, άστεγους, νοητικά ή σωματικά ανάπηρους, κρατούμενους, μετανάστες, τοξικοεξαρτημένους. Ανθρώπους «δεύτερης κατηγορίας», που η ζωή τους μετράει λιγότερο. Υπάρχει ακόμα και η διεστραμμένη αντίληψη ότι το να βιαστεί ένας άντρας είναι πιο «ντροπιαστικό» σε σχέση με τον βιασμό μιας γυναίκας. Ίσως γιατί το τελευταίο θεωρείται κάτι σαν φυσική συνθήκη, ενώ ο βιασμός ενός άντρα παρεκκλίνει από την αρρωστημένη «κανονικότητα» όπως αυτή έχει κατασκευαστεί.

Τα κυρίαρχα αρσενικά συχνά λειτουργούν σαν αγέλες και επιλέγουν να επιτεθούν έτσι. Αυτό συνέβη με τον Βαγγέλη Γιακουμάκη. Ή με τη Manada (αγέλη) στη Ναβάρα όπου πέντε

άντρες βιάζουν μια ημιαναίσθητη 17χρονη. Ή με τον Μάθιου Σέπαρντ στο Γουαϊόμινγκ, που τον δολοφονούν με φρικτό τρόπο και τον αφήνουν δεμένο σε έναν φράχτη, επειδή ήταν ομοφυλόφιλος. Ή στην Αμάρυνθο. Ή στη δολοφονία της Ελένης Τοπαλούδη. Ή στη Λατινική Αμερική και στην Ινδία. Σε κάθε γωνιά της Γης.

Τοξική αρρενωπότητα

Σε μια κοινωνία, όπως η σημερινή, που στηρίζεται στο έμφυλο δίπολο με σαφώς προσδιορισμένες και ξεκάθαρες συμπεριφορές, καθώς και στην ετεροκανονική πατριαρχική οικογένεια, οποιαδήποτε συμπεριφορά παρεκκλίνει από ένα τέτοιο πρότυπο, βάζει φωτιά στα θεμέλια της ύπαρξής της. Οποιοδήποτε πλάσμα δεν «υποδύεται» σωστά τον ρόλο που του έχει επιφυλαχθεί, εξοβελίζεται. Τιμωρείται από τα κυρίαρχα αρσενικά. Ακόμα και επί ποινή θανάτου. Για να λειτουργήσει προς παραδειγματισμό και συνετισμό των υπολοίπων.

Η αρρενωπότητα έφτασε να ταυτιστεί έτσι με μια αυστηρή ετεροκανονική παραδοχή, που αποκλείει οποιαδήποτε άλλη παραλλαγή μιας αρσενικής ταυτότητας. Θύματα της τοξικής αρρενωπότητας δεν είναι μόνο οι γυναίκες (αν και η συντριπτική πλειονότητα των θυμάτων είναι γυναίκες). Από την επικράτηση αυτού του μοντέλου του «σκληρού αρσενικού» υποφέρουν συχνά και οι άντρες, ομοφυλόφιλοι ή μη. Όσοι -ανεξάρτητα από τον σεξουαλικό τους προσδιορισμό- αρνούνται να αποδεχτούν το κατασκευασμένο πρότυπο και δεν φοβούνται να εκδηλώσουν τρυφερότητα, αλληλεγγύη, σεβασμό ή ευγένεια.

Από την ενδοοικογενειακή κακοποίηση και τις γυναικοκτονίες μέχρι τον εξευτελισμό ή τη δολοφονία ομοφυλόφιλων και τρανς ανθρώπων, ο σεξισμός είναι ένας καθημερινός εφιάλτης που ένας ετεροκανονικός άντρας όχι μόνο δεν θα ζήσει, αλλά πολύ δύσκολα θα μπορέσει και να τον αντιληφθεί. Όπως οι λευκοί άνθρωποι –παρ’ όλη την αλληλεγγύη μας- δεν θα μπορούμε ποτέ πραγματικά

«στο πετσί» ενός μαύρου, που βιώνει καθημερινό ρατσισμό. Ή όπως τα μέλη ενός κυρίαρχου έθνους δεν έχουν το βίωμα του έθνους που κυριαρχείται.

Έχει σημασία όμως να βοηθάς να σπάσουν οι αλυσίδες των σκλάβων. Όχι να τις φοράς εσύ στη θέση τους. Η πάλη ενάντια στον σεξισμό θα απελευθερώσει όχι μόνο γυναίκες, αλλά και άντρες, δεσμώτες και αυτοί των πατριαρχικών στερεοτύπων.

Στην κομμουνιστική κοινωνία για την οποία αγωνιζόμαστε, η καταπίεση γυναικών ή όσων δεν πληρούν τους όρους του κυρίαρχου αρσενικού θα είναι μονάχα το αποτρόπαιο παρελθόν. Τα ανθρώπινα πλάσματα, χωρίς καμία δέσμευση πλέον από περιοριστικά έμφυλα δίπολα, θα αναπτύσσονται ως ελεύθερες προσωπικότητες. Με άπειρες δυνατότητες έκφρασης στοργής, ευαισθησίας, δυναμισμού και οξύνοιας.

1. Στίχοι του Μάνου Ελευθερίου για τον Βαγγέλη Γιακουμάκη, γραμμένοι τον Μάρτη του 2015.

2.

<https://www.kar.org.gr/2019/01/14/to-katigoritirio-apokalyptei-ta-vasanistiria-poy-ypesti-o-vaggelis-giakoumakis/>

3. Στίχοι του Μάνου Ελευθερίου για τον Βαγγέλη Γιακουμάκη, ό.π.

4. Sherry Wolf, «Σεξουαλικότητα και Σοσιαλισμός, Ιστορία, πολιτική και θεωρία της απελευθέρωσης των ΛΟΑΤ» εκδόσεις Red Marks, 2016.